

ZƏHRAYA EDİLMİŞ ZÜLMLƏR

HÜZNLƏ DOLU BİR HƏYAT

Fatimeyi-Zəhra (ə.s)-ın bəzi deyimlərə görə iyirmi ili ötməmiş qısa həyatı çoxlu iztirablar və böyük müsibətlərlə doludur. Onun iztirabları və həyatının amansızlığı barədə ötən müəhazirələrdə danışmışıq. İndi daha ağır və acı hadisələri nəzərinizə çatdırmaq istəyirik. Mən atasının ölümündən sonra onun məruz qaldığı müsibətləri və zülmələri nəzərdə tuturam. Bunlar mömin qəlbi ağrıdır, Peyğəmbər (s)-in qəlbinə rahat buraxmır. Bu da İslam varlığında ağır yaralar açmışdır. Bunların ən faciəlisi və ən acısı Cənnət əhlinin gənc ağası İmam Hüseyin və Əhli-Beytin Kərbəla səhrasında qətli, zövcələrinin və uşaqlarının əsir edilərək kölə kimi Şama aparılması olmuşdur. Bu zülmələri həm şiələr, həm də sünnilər rəvayət etməkdədirlər. Bu zülmələrin ağır və böyük olduğunu göstərməkdə heç bir mübaligəyə yer vermirik.

FATİMEYİ-ZƏHRA (Ə.S.)-İN HÜZNÜ

Peyğəmbər (s) həyatının sonunu yaşayarkən Fatimeyi-Zəhra onun yanına gəlir və Peyğəmbər qızını bağrına basır. Allah Rəsulu (s) onun qulağına bir söz deyir və Fatimə ağlayır, sonra başqa bir söz deyir, bu zaman Fatimə gülümsəyir. Ondan bu barədə soruşduqda deyir: **“Peyğəmbər həyatda olduqca, bu sirri açmayacağam”**. Rəvayətə görə Peyğəmbərin vəfatından sonra Fatimə bu barədə danışaraq demişdir: **“O əvvəlcə qulağıma tezliklə Allaha qovuşacağını dedi. Ağladım. Sonra isə onu o dünyada görəcək ilk adam olacağını dedi. Mən sevindim”**. Təsəvvür edin, ömrün gənc çağında, həyat ona güldüyü bir vaxtda atası ona o dünyada yanına gələcəyi ilk adam olduğunu deyərək sevinir, çünki görür ki, ayrılıq uzun çəkməyəcək. Çox sürmədən ona qovuşacaq. Bu dünyada yanında olduğu kimi Cənnətdə də onun yanında olacaq. Bundan möhkəm bağlılıq varmı?! Bu baxımdan onun hüznünü atasını itirmiş hər hansı bir qızın hüznündən fərqləndiririk. Onun hüznü bir müsəlman kimi Peyğəmbərə, övlad kimi ruhu ruhundan, canı canından olan ataya olan hüznüdür. Buna görə görürük ki, Fatimeyi-Zəhra Peyğəmbər (s)-in vəfatından sonrakı qısa ömründə sevinc yaşamamışdır. Onun Peyğəmbər (s)-ə olan hüznü islami hüzn idi, qışqırıq salıb fəryad etmək və sabitlik xəttindən uzaqlaşmaq deyildi. Həqiqət budur ki, səhih rəvayətə əsasən o, həftədə iki dəfə övladları Həsən (ə) və Hüseyin (ə) ilə Peyğəmbər (s)-in qəbri üstünə getmiş, ağlayaraq vəzifəsini icra etmiş, onun burada necə xütbə söylədiyini, burada necə namaz qıldığını, orada insanlara necə nəsihət verdiyini xatırlamışdır. O bununla Peyğəmbər (s)-i sözdə yox, həqiqi mənada canlandırmaq istəmişdir. O, ölümündən sonra da öz etirazlarını əbədiləşdirmək istəmiş, odur ki, gecə vaxtı dəfn edilməsini vəsiyyət etmişdir. Əli (ə) onun qəbrinin yerini gizləmişdir.

PEYĞƏMBƏR (S)-İN VƏFATINDAN SONRA ZƏHRAYA EDİLMİŞ ZÜLMLƏR

EVƏ HÜCUM

Tarixçilər, o cümlədən İbn Quteybə “İmamət və Siyasət” əsərində qeyd edir ki, Peyğəmbər (s)-in vəfatından və Səqifə hadisəsindən sonra bir qrup camaat Əli (ə)-in və Fatimə (ə.s)-in evini yandırmağa gəlir. Onları və Əlinin evində toplaşan tərəfdarları hədələyirlər. Hücuma başçılıq edən şəxsə (Ömərə) deyirlər ki, müsəlmanların sevgi, ehtiram və təzimlə qarşıladığı Fatimə evdədir. O, Peyğəmbər (s)-in özündən sonra qoyduğu yeganə qızıdır. O, Peyğəmbər (s)-in bir parçasıdır. Ona əziyyət verən Peyğəmbər (s)-ə əziyyət vermiş olar. Sən onun evini necə yandırarsan?

Lakin o, Misir şairi Hafiz İbrahimin misralarda ifadə etdiyi məşhur sözünü deyir: “Ömər tərəfindən Əliyə bir söz deyildi ki, o sözü eşidəni əziz bil, o sözü deyəni böyük bil: Əgər beyət etməsən, Peyğəmbərin qızı o evdə olsa da, evini yandıraram və onu başına uçuraram. Ədnan igidi və onun hamisinin qarşısında bu sözü Ömərdən başqa kim dilinə gətirər?”

Bəli, Ömər o suala cavabında etirazla dedi: “Əgər Fatimə evdə olsa belə”.

Biz onun sözünü ən təhlükəli söz hesab edirik, çünki onun sözündən belə çıxır ki, bu evdə heç bir müqəddəslik yoxdur. Onu yandırmağa mane olacaq heç bir şey yoxdur. Bu söz həmin camaatın kimliyini və məqsədini göstərmiş olur. Onlar gəlişi gözəl sözlərlə dialoq qurmaq istəsələr də gördülər ki, Əli də, Fatimə də onlardan daha natiq və daha məntiqli dialoq sahibidirlər, çünki Fatimənin insanlardan daha çox bağlı olduğu

Quran dialoq kitabıdır. Lakin onlar Zəhranın evini yandırmaq üçün odun topladıqları vaxt danışıq həddini aşmışdılar.

Onlar Əli (ə)-i beyət üçün aparmaq istəyərkən Fatimeyi-Zəhra dözülməz işgəncəyə məruz qalmışdı. Artıq bu barədə hədislərdə, rəvayətlərdə çoxlu-çoxlu yazılmış, tarix qalın-qalın kitablar qoymuşdur. Məlumdur ki, Fatimeyi-Zəhra Əli (ə)-a edilən hər həmlədə yaşadığı dözülməz şəxsi acılarını unudaraq məsciddə məşhur bəlağətli nitqini söyləmişdir.

BAŞQA ZÜMLƏR HAQQINDA

Fatiməyə əziyyət verilməsi barəsində başqa hədislər də rəvayət olunmuşdur ki, onların baş verməsi haqqında yəqinliyimiz yoxdur. Evin, doğrudan da, yandırılması, Fatimənin qabırğasının sındırılması, bətnindəki uşağın düşməsi və onun döyülməsi və sillələnməsi haqqındakı rəvayətlər həmin rəvayətlər qisminə daxildir. Başqa tarixi rəvayətlər kimi sənəd və mətn baxımından bu rəvayətlər haqqında da işkallar və suallar vardır. Bəzi qədim alimlər də bu barədə tərəddüddə olduqlarını bildirmişlər. Şeyx Mofid o Həzrətin bətnindəki uşağın düşməsi haqqında, hətta, ümumiyyətlə, belə bir uşağın varlığı haqqında tərəddüd edir.¹ Baxmayaraq ki, bizim fikrimizcə, o uşağın varlığı qətidir. Şeyx Mühəmmədhüseyn Kaşiful-Ğita da o Həzrətin döyülməsini və sillələnməsini açıq-aşkar inkar edir.² Lakin bizim fikrimizə görə, bu rəvayətlərin nə isbat edilməsi, nə də inkar edilməsi mümkündür, çünki isbat dəlilə möhtac olduğu kimi, inkar da dəlilə möhtacdır. Bir çox rəvayətlərdən təvatürlə əldə olunan budur ki, Fatimənin evinə hücum olunması, evinə girməklə ona ehtiramsızlıq edilməsi və evini yandırmaqla qorxudulması qətidir. Bizim fikrimizə görə, bütün bunlar bu böyük cinayətin əhəmiyyətini göstərmək üçün kifayətdir. Bu cinayət o qədər böyük və çirkin bir cinayət olmuşdur ki, hətta onun icraçıları belə sonralar buna görə peşmançılıq çəkmişlər. Buna görə birinci xəlifə vəfat edərkən demişdir: **“Əli mənə qarşı hər b elan etsəydi də belə, kaş Fatimənin evinin ehtiramına toxunmayaydım”**.³

O İKİ ZÜLMKARINA QƏZƏBİ İLƏ BİRGƏ DÜNYASINI DƏYİŞDİ

Zəhra (ə.s.)-ın evinə hücum edilməsi, qapısı ağzına odun toplanması, tarixi mənbələrin danışdığı digər zümlər müsəlmanlar tərəfindən qəbul edilə bilmirdi, çünki Zəhranın onların qəlbində saldıdığı yer, qazandığı ehtiram, onları dərk etməyə vadar edirdi ki, Zəhraya edilmiş pislik Rəsuli-Əkrəmə edilmiş zülmüdür. Ümumi təzyiqlər və narazılıqlar ona zülm etmiş Əbubəkr və Öməri məcbur etdi ki, onun rızasını almağa gəlsinlər. Əlidən buna izin verməsini istədilər. Bəs Zəhranın münasibəti necə oldu?

İbn Quteybə «İmamət və Siyasət» əsərində yazır ki, Ömər Əbubəkrə deyir: “Gəl Fatimənin yanına gedək. Biz onu qəzəbləndirmişik. Birlikdə gedib izin istəyirlər. Fatimə izin vermir. Əli (ə)-ın yanına gəlib kömək etməsini istəyirlər. Əli (ə) onları Fatimənin yanına aparır. Onlar Fatimə (ə.s.)-in yanında əyləşirlər, bu zaman Fatimə üzünü divara çevirir. Salam verirlər, salamı almır. Əbubəkr deyir: **“Ey Peyğəmbərin sevgili qızı! And olsun Allaha ki, mənim yanımda Peyğəmbərin qohumları öz qohumlarımdan daha əzizdir. Sən mənə qızım Aişədən daha əzizsən. Atanın dünyasını dəyişdiyi gün mən öz ölümümü, ondan sonra yaşamamağımı istədim. Məgər sən elə hesab edirsən ki, mən səni, sənin xidmətini, şərəfini düşünə-düşünə sənin haqqına, Peyğəmbərdən olan mirasına mane oluram? Axı atan Rəsulullahdan belə dediyini eşitmişəm: «Biz Peyğəmbərlər miras qoymuruq. Bizdən sonra qalan hər bir şey sədəqədir”**.

Zəhra (ə.s.) miras məsələsi üzərində dayanmadı, çünki o, öz xütbəsində bu məsələ barəsində ətraflı danışmışdı. Lakin o məruz qaldığı əziyyət, zülm və işgəncələri Əbubəkr və Ömərə dəlil göstərmək üçün dedi: **“Mən sizə Peyğəmbər (ə)-dan hədis gətirsəm, təsdiqləyib ona əməl edərsiniz?”** Onlar dedilər: **“Bəli”**. O dedi: **“Elə isə sizi Allaha and verirəm ki, düzünü deyəsiniz. Məgər Peyğəmbər (ə)-dan eşitməmisiniz ki, o demişdir: “Fatimənin rızasını alan mənim rizamı almış olar. Fatiməni qəzəbləndirən məni qəzəbləndirmiş olar. Kim qızım Fatiməni sevsə, məni sevmiş olar. Fatimənin qəzəbi mənim qəzəbimdir”**. Onlar dedilər: **“Bəli, eşitmişik”**. O dedi: **“Şəhadət verirəm Allaha və Onun mələklərinə ki, siz mənim razılığımı almadınız. Məni çox qəzəbləndirdiniz. Peyğəmbəri görsəm, sizdən ona şikayət edəcəyəm”**.

¹ “İrşad”; c. 1, s. 355

² “Cənnətül-Məva”; s. 135

³ “Nəhcülbəlağənin şərh”; c. 6, s. 50; “Lisanul-Mizan”; c. 4, s. 189; “Əvalimuz-Zəhra”; s. 417

Əbubəkr dedi: “Allah məni sənin və Peyğəmbərin qəzəbindən qorusun, Fatimə!” O dedi: “**And olsun Allaha ki, qılacağım hər namazda sənə lənət oxuyacağam**”.⁴ Əllamə Məclisinin “Biharul-Ənvar” əsərində nəql etdiyi başqa bir rəvayətdə deyilir ki, Fatimə onlara belə demişdir: “**Sizi and verirəm Allaha, deyin görüm Peyğəmbər (ə)-dan eşitmisinizmi ki, o demişdir: “Fatimə mənim bir parçam, mən də onun bir parçasıyam. Ona əziyyət verən mənə əziyyət etmişdir. Mənə əziyyət edən də Allaha əziyyət vermişdir. Ölümümdən sonra ona zülm edənlər sağlığında ona zülm edənlərlə bir məqamdadır. Eləcə də sağlığında ona zülm edənlər ölümümdən sonra ona zülm edənlər kimidir**”.

Onlar dedilər: “**Bəli**”. O dedi: “**Allaha şükür**”.

Fatimə sonra dedi: “**Allahım! Mən Səni şahid tuturam, ey məni ziyarət edənlər, siz də şahid olun ki, bu ikisi mənə sağlığında da, ölüm məqamında da zülm etdilər**”.⁵

Beləcə Zəhra Əbubəkr və Ömərə var gücü ilə etirazını bildirmiş və onlara çətdirmişdir ki, hər ikisi onu qəzəbləndirmiş, beləcə Peyğəmbər (ə) və nəticədə Allahı qəzəbləndirmişlər. Onun qəzəbi övladlarının və onu sevənlərin qəlbində bir yara olaraq qalmışdır.

Abdullah ibn Həsəndən birinci və ikinci xəlifə haqqında soruşduqda demişdir: “Bizim anamız Siddiqə (yəni Fatimə) mürsəl Peyğəmbərin qızı idi. O, bir qrup camaata qəzəbli halda dünyasını dəyişdi. Onun qəzəbi indi bizdə yaşayır”.

ONUN GECƏ İKƏN DƏFN OLUNMASI

Onun etirazı bununla bitmədi. Öz etirazını ölümünə qədər davam etdirdi. Etirazlarının kuliminasiyası onda oldu ki, Əli (ə)-a gecə ikən dəfn edilməsini vəsiyyət etdi. Belə bir fikrə düşməklə istədi ki, ona zülm edənlər, haqqını əlindən alanlar qəbrinin üstünə gəlməsinlər. O, bununla ölümündən sonra da zülm və istibdadla əks cəbhədə olacağını ifadə etmək istəyirdi. Necə ki, bunu həyatda ikən ifadə etmişdi, çünki o yaxşı bilirdi ki, insanlar bir-birindən soruşacaqdılar: “Peyğəmbər (ə)-ın qızı nə üçün gecə dəfn olundu? O bunu nə üçün vəsiyyət etdi? Buna səbəb nə idi, axı İslam reallığında belə hadisə olmayıb?” Hamı öz Peyğəmbərinin qızının cənazəsini son mənzilə yola salmaq istəyirdi. Budur, o artıq gecə ikən dəfn olunmuşdu və bildirilmişdi ki, bu, öz vəsiyyətinə görə edilmişdir.

QƏBRİNİN GİZLƏDİLMƏSİ

Vəsiyyətlərindən biri də o idi ki, Əmirülmöminin onun qəbrini gizlədərək torpaqla bərabər etsin ki, bu da ona edilən hər bir zülmə, məruz qaldığı hər bir izzətə dəlil olsun. O, zülmünə məruz qaldığı qövmə qarşı üsyanlarını əbədləşdirdi.⁶

Əli (ə) onun bu vəsiyyətinə əməl etdi, gecə ikən dəfn edib qəbrini gizlətdi.

QƏBRİNİN YERİ

Beləcə qəbrinin yeri gizli qaldı, heç kim onun yerini tapa bilmədi. Əhli-Beyt imamlarından edilən bəzi rəvayətlərdə qəbrinin məqamı göstərilir. Bəzi rəvayətlərdə deyilir ki, o öz evində dəfn edilmişdir. Əllamə Məclisi “Biharul-Ənvar”ın 97-ci cildinin 190-cı səhifəsində Şeyx Səduqun “Üyuni-Əxbari-Riza” adlı kitabından nəql edir ki, Bəzənti İmam Rzadan Fatimənin qəbri haqqında soruşduqda İmam belə cavab verdi: “**Evində dəfn olundu, lakin Məscid Əməvilər tərəfindən genişləndildikdən sonra qəbir Məscidin içinə daxil oldu**”. Bu hədis və buna oxşar başqa bir hədis İmam Rzadan “Üsuli-Kafi” kitabının 1-ci cildinin 461-ci səhifəsində nəql olunmuşdur.

Başqa bir rəvayətdə isə deyilir ki, o Rouzədə dəfn olunmuşdur. Bunu deməklə bəzi alimlər məlum rəvayətə əsaslanmışlar. Orada deyilir: “**Qəbrim və minbərim arasında Cənnət bağlarından bir bağ var**”.⁷

Üçüncü bir fikrə görə o, “Bəqi”də dəfn edilmişdir. Bu da rəvayətdir.

Birinci fikri (evində dəfn olunması fikrini) Mərhum Məclisi, Seyid Möhsün Amuli və bəzi başqa alimlər də qəbul edirlər. Məclisi bu barədə yazır: “**Daha çox qəbul olunan fikir budur ki, o Həzrət öz evində dəfn**

⁴ “İmamət və Siyasət” əsəri, səh. 14

⁵ “Biharul-Ənvar”; c. 43, səh. 203

⁶ “Əvalimuz-Zəhra”; səh. 519

⁷ “Biharul-Ənvar”; c. 97, s. 192 və 196; “Əvalimuz-Zəhra”; s. 526; İbn Şəhr Aşubdan və ondan başqa sünni və şiə mənbələrində nəql olunmuşdur.

olunmuşdur. Necə ki, əvvəlki rəvayətlər ona işarə edir”.⁸ Əmin Amuli isə bu barədə belə qeyd edir: “**Deyilir ki, o Həzrət öz evində dəfn olunmuşdur. Bu daha düzgün və mötəbər bir fikirdir**”.⁹ Şeyx Səduq da bu fikri qəbul etmişdir: “**Fatimənin qəbrinin yeri haqqındakı rəvayətlərdə ixtilaf vardır. Bəziləri deyirlər ki, o, qəbirlə minbər arasında dəfn olunmuşdur. Peyğəmbər demişdir: “Qəbrim və minbərim arasında Cənnət bağlarından bir bağ var”. Çünki onun qəbri qəbirlə minbərin arasındadır. Bəziləri də deyirlər ki, o, öz evində dəfn olunmuşdur. Məscid Əməvilər tərəfindən genişləndikdən sonra qəbir Məscidin içinə daxil oldu. Mən belə hesab edirəm ki, bu fikir düzgündür**”.¹⁰

Şeyx Tusi ikinci fikri (Rouzədə dəfn olunması fikrini) qəbul edir: “**Fatiməni Peyğəmbərin evində (yəni Rouzədə) ziyarət edə bilərsiniz. Mənim fikrimcə o, həmin yerdə dəfn olunmuşdur. Onun qəbrinin yeri haqqında şiə alimləri arasında ixtilaf vardır. Bəziləri deyirlər ki, o, evində dəfn olunmuş və Əməvilər Məscidi genişləndirdikdən sonra qəbir Məscidin içinə daxil olmuşdur. Mənə görə bu iki fikir bir-birinə yaxındır. Buna görə də o Həzrətin hər iki yerdə ziyarət olunması daha yaxşıdır, çünki bu işdən heç bir ziyan gəlməz. Əksinə, daha çox savabı vardır, lakin o Həzrətin Bəqidə dəfn olunmasından danışılan rəvayət doğruluqdan uzaqdır**”.¹¹

Üçüncü fikir – onun Bəqidə dəfn olunması – daha çox sünni mənbələrində gəlmişdir.

FATİMƏ HƏQİQƏTİ – FƏDƏK ONUN FƏDƏKDƏN MƏHRUM EDİLMƏSİ

Zəhra (ə.s.)-a edilmiş zülmərdən biri də haqqı olan Fədək bağlarından məhrum edilməsidir. Bunu istər sünni, istərsə də şiə tarixi təsdiq edir. Hər iki məzhəb alimləri, o cümlədən Süyuti “**əd-Dürrül-Mənsur**” əsərində Allahın “**Qohuma haqqını ver**”¹² kəlamını şərh edərək qeyd edir ki, göstərilən ayə nazil olanda Peyğəmbər yəhudilərlə müharibəsində sülh sazişi olaraq götürdüyü “**Fədək**” bağlarını qızı Fatiməyə bağışladı. Göründüyü kimi, Fatimə (ə.s.)-ın Fədək bağları üzərindəki haqqı tarix boyunca müsəlmanlara məlum olmuşdur. Əməvi xəlifəsi Ömər ibn Əbdiləziz Fədəki Əhli-Beytə qaytardı. Sonra onlardan təkrar alınmış, ilk Abbasi xəlifəsi Əbülabbas əs-Səffah onu təkrar Əhli-Beytə qaytarmışdır. Sonra Mənsur xilafəti ələ keçirəndə yenidən Fədək bağlarını götürmüş, Mehdi geri qaytarmış, sonradan Mehdi və Harun onu yenidən almış, xəlifə Məmun onu Fatimə övladlarına qaytarana qədər əllərində saxlamışlar. Şair bu barədə belə demişdir:

“Məmunun Fədəki Haşimə qaytarması ilə zamanın üzü güldü”.

Fədək bağlarının Zəhranın mülkiyyəti olması barəsində çoxlu dəlillər var. Buna bəzi müsəlmanlar, o cümlədən Əmirülmöminin və Ümmüəymən şəhadət gətirmişlər, lakin onların şəhadətləri qəbul edilməmişdir. Əks tərəfdə isə Əbubəkrin rəvayət etdiyi “**Biz Peyğəmbərlər miras qoymuruq. Bizdən qalan hər bir şey sədəqədir**” hədisindən başqa bir şey yoxdur. Bu dəlilin əsassızlığı ilə bağlı aşağıdakıları qeyd edək:

Birincisi, bu hədisi – “**Biz Peyğəmbərlər miras qoymuruq**” – Əbubəkrdən başqa heç kim söyləməmişdir və Zəhra (ə.s.) bunun Peyğəmbər (ə)-dan gəldiyini inkar edir.

İkincisi, Peyğəmbər Fatiməni çox sevir, onu hər cür şər və pislikdən qoruyurdu. Belə olduğu halda necə olur ki, o bu şəri hökmü ona bildirmir? Həm də bu hökm Qurana ziddir. Quran göstərir ki, Peyğəmbərlər miras qoyurlar. Bu hədis Fatimə ilə birbaşa bağlı olduğu halda Peyğəmbər necə olar ki, ona xəbər verməsin, sevimli qızını çətinliklərdən uzaqlaşdırmasın.

Üçüncüsü, müsəlmanlar inanırlar ki, Fatimə dünya qadınlarının, yaxud ən azı öz dünyasının qadınlarının xanımidir. Dünya qadınlarının xanımı atasının gətirdiyi hədisə qarşı çıxacaq hər hansı bir yalanı necə söyləyə bilər?! Yaxud da o, Əmirülmöminini təmsil edəcək İslam rəhbərliyinə qarşı mövqeyində hislə davranıb haqq-ədalətdən uzaqda dayana bilərdimi?!

Müsəlmanlar özlərinə insaf etmiş olsaydılar, görərdilər ki, Zəhranın mövqeyi müzakirəsiz əsas götürülməlidir, çünki dünya qadınlarının xanımı yalnız ədalətli ola bilər. Biz bu sözü İmam Həsən və İmam Hüseyinə görə dedik. Bu istidlal eyni ilə İmam Həsən və İmam Hüseyin barəsində də bəyan oluna bilər. İmam Həsənin öz sülhündə və müharibəsindəki mövqeyinin, eləcə də İmam Hüseyinin öz inqilabındakı mövqeyinin

⁸ “Biharul-Ənvar”; c. 97, s. 193

⁹ “Əyanuş-Şiə”; s. 322

¹⁰ “Biharul-Ənvar”; c. 97, s. 196

¹¹ “Biharul-Ənvar”; c. 97, s. 196

¹² “İsra”, 126

qanuniliyinə sübut olaraq bütün müsəlmanların ittifaqı ilə onların Cənnət əhlinin cavanlarının ağaları olmaları kifayət edər. Cənnət cavanlarının ağası İslamdan kənar mövqə tuta bilməzdi. Əksinə, onun tutduğu mövqə və xətt önündən və ya arxasından heç bir batil qəbul etməyəcəyi İslam mövqeyi və İslam xəttidir.

Dördüncüsü, bütün Peyğəmbərlərin tarixindən onların miras qoymadığını, tərkdiklərinin sədəqə olduğunu eşitməmişik. Əgər hədisdə deyildiyi kimi olsaydı, bu barədə bizə bir məlumat gəlib çatardı. Heç olmasa, başqa dinlərdə, onların kitablarında bu haqda nə isə qeyd olunardı, lakin bu mövzu ilə bağlı bir qeydə rast gəlinmir.

Beşincisi, Əli (ə) Fədək məsələsində o qövmü xəyanət və zülmə ittiham edərək zövcəsinin tərəfini saxlamalı idimi? Axı Peyğəmbər (ə) belə söyləmişdir: **“Harada olursa-olsun, haqq Əli ilədir”**. Habelə demişdir: **“Əli haqqla, haqq Əli ilədir”**. Elə isə Peyğəmbər (ə)-in bilik və hikmət şəhərinin qapısı olan, Peyğəmbəri digər əshabələrin bacarmadığı qələbələrə aparan Əli necə olub ki, Peyğəmbərin miras qoya bilmədiyini eşitməmişdir?!

Altıncısı, aşağıda deyiləcəyi kimi tarixçilər qeyd edirlər ki, Fədək bağları Zəhranın əlində idi. O, ilk əvvəl atasının sağlığında ona verilən hədiyyədir deyərək Fədək bağlarını vermək istəməmişdi. Axı Əbubəkrin gətirdiyi hədis Fatimənin halına şamil edilmirdi, mirası inkar edirdi. Zəhra isə hədiyyəni tələb edirdi.

NƏ ÜÇÜN ƏLİ (Ə) FƏDƏK BAĞLARINI GERİ QAYTARMADI?

Əvvəl deyilənlərə etiraz edilə bilər ki, Fədək Fatimənin haqqı idisə, nə üçün Əli (ə) hakimiyətə gəldikdən sonra onu qaytarmadı?

Bu suala İmam Rza (ə) düzgün cavab vermişdir. Şeyx Səduq “Üyuni-Əxbari-Riza” əsərində bir rəvayət vermişdir. Orada Həsən ibn Əli ibn Fəddal, İmam Rza (ə)-dan Əmirülmöminin haqqında soruşur: **“Nə üçün o, hakimiyətə gələrkən Fədək bağlarını geri qaytarmamışdır?”** Cavabında o demişdir: **“Çünki biz Əhli-Beytik. Əziz və Cəlil Allah bizi vali etdisə, bizim hüquqlarımızı da yalnız O qorumalıdır. Biz möminlərin övliyalı olaraq yalnız onlar üçün hökm verib onların hüquqlarını qoruya bilərik, öz hüquqlarımızı yox”**. İmam Rza (ə) İbn Fəddala deyir ki, İmam Əli (ə)-in Fədəki qaytarmaq imkanı var idi, lakin hesab edirdi ki, o insanların hüququnu qorumağa məsuliyyət daşıyır, öz hüququnu yox. Bu, tapdanmış hüquqlar məsələsində Əhli-Beytin özünə məxsus üslubudur. İmamların vəzifəsi öz hüquqlarını yox, insanların hüquqlarını tələb etməkdir. Allah-Taala Özü onların hüquqlarını qoruyub, tapdanmış haqlarını geri qaytarmalıdır. Onlar özləri bunu birbaşa etməzlər. Görünür, bu da ondan ötrüdür ki, hakimiyəti öz məqsəd və məqamlarını həyata keçirmək üçün vasitə etmişlər deməsinlər.

FƏDƏK XİLAFƏTİN RƏMZİDİR

Zəhra (ə.s.) Fədək bağlarındakı haqqını tələb etdiyi zaman onu maliyyə tərəfi maraqlandırmırdı, çünki təqva ilə yaşayan, sadə və adi həyat şəraitinə alışmış Fatimə üçün dünya həyatının heç bir qiyməti yox idi. Əli (ə) dünya həyatından danışaraq deyirdi: **“... Bəli, göy üzünün kölgələndirdiyi bu dünya üzündə əlimizdə bir Fədək vardı. Ona da cəmiyyətin bir qismi həris oldu və bir qismi də səxavət göstərdi. Mən neynirəm Fədəyi, yaxud ondan başqa bir yeri ki, bu nəfsin məkanı sabah məzardır. ...”**¹³ Fədək Zəhranın nəzərində Əli (ə)-in xilafətdəki haqqına keçid körpüsü idi. Nəql edilir ki, Harun ər-Rəşid İmam Museyi-Kazim (ə)-a təklif etmişdir ki, Fədək bağlarına sərhəd qoysun ki, onu Fatimənin varislərinə qaytarsın. İmam buyurdu: **“Onu yalnız kamil şəkildə götürə bilərik!”** Harun o bağın sərhəddi haqqında o Həzrətdən soruşdu. İmam belə cavab verdi: **“Onun birinci sərhədi Ədəndə, ikinci sərhədi Səmərqənddə, üçüncü sərhədi Afrikada və dördüncü sərhədi isə Xəzərin kənarında Seyfül-Bəhrdə və Ermənistandadır”**. Harun dedi: **“Belə olduqda bizə heç bir şey qalmayacaq”**. Həzrət buyurdu: **“Əvvəlcədən sənə dedim ki, əgər onun sərhədlərini sənin üçün izah etsəm, onu qaytarmayacaqsan”**.¹⁴

Zəhra Fədəyi tələb etməklə yalanı ifşa etmək istəyirdi, çünki problem var-dövlət problemi deyildi. Bu yalnız Allahın hökmlərindən olan şəri hökmə göstərilən düşmənçiliklə mübarizə problemi idi. **“Sən atandan irs ala bilərsən, mən yox...”** Onun istədiyi xəlifənin üstündən keçdiyi şəri hökmü təsbit etmək idi. Bu kiçik mənafeələr naminə xəlifənin Allahın hökmlərindən birinə qarşı çıxdığı ilk addım idi.

ZƏHRA (Ə.S)-İN FƏDƏK BAĞLARINDAKI HAQQINI SÜBUT ETMƏSİ

¹³ “Nəhcülbəlağə”; “Osman ibn Hüneyfə yazdığı məktub”

¹⁴ “Fədək”; s.167

Fatimeyi-Zəhra ilk əvvəl Fədək bağlarını tələb etmişdi, çünki bu bağlar Peyğəmbər (ə)-in öz sağlığında ona bağışladığı hədiyyə idi, lakin buna qarşı çıxdılar. Dedilər ki, bu, dəlilə ehtiyacı olan iddiadan başqa bir şey deyil. Zəhra Əlini, Həsən, Hüseyin (ə.s.) və Ümmüəyməni şahid gətirdi, lakin onların şahadəti rədd edildi. Fatimədən sübut tələb etmək **“İddiaçıya qəti dəlil, etiraz edənə and lazımdır”, “Əl (yəni bir şeyin insanın ixtiyarında olması) mülkiyyətin dəlili və nişanəsidir”** kimi İslam qanunlarına zidd və əcaib bir istəkdir. Aydın ki, Fədək bağları Zəhranın əlində idi, onu idarə edirdi, atasının sağlığında da ondan istifadə edirdi. Rəvayətlərdə də deyildiyi kimi mülkiyyətin sahibi olduğu, mülkiyyət isə onun əlində olduğu üçün ondan sübut tələb edilə bilməz, çünki mülkiyyətin sahibindən sübut tələb edilmir. Əksinə, mülkiyyətə etiraz edən iddiaçıdan sübut tələb edilir. Ən qəribəsi odur ki, Əli, Həsən və Hüseyin kimi müqəddəs, pak və sədaqətli şəxslərin şahadəti rədd edilir. “Əhzab” surəsinin 33-cü ayəsində buyrulur: **“... Siz ey Əhli-Beyt, Allah sizdən çirkinliyi yox etmək və sizi tərətmiş, pak etmək istər”**. Elə isə Fatimənin davası necə rədd edilə bilər? Həm də o halda ki, Aişənin dediyi kimi Fatimə atasından sonra ən sadıq şəxs olmuşdur. **“Atasından başqa onun qədər sadıq birini görmədim”**. Fatimə dünya qadınlarının xanımıdır, yalan iddia etməsi mümkün deyil. Axı o məsum və pak Əhli-Beytdəndir.

Hədiyyənin inkar edilməsindən sonra xanım Zəhra “hədiyyə” qaranlığı üzərindən pərdəni götürdü, vərəsə qissəsi yolu ilə öz haqqını isbat etdi. Fədək bağları Peyğəmbər (ə)-in sağlığında bağışladığı hədiyyə olmasaydı belə, öz təbii halı ilə onun vəfatından sonra Fatimənin mirası olacaqdı, çünki Fədək Peyğəmbər (ə)-a məxsus idi.

Zəhra irs barəsində əsaslı şəkildə danışaraq deyir: **“Ey müsəlmanlar, məgər öz irsimi zorla almalyam?!”** Sonra Əbubəkərə müraciət edərək deyir: **“Ey Əbuqəhəfənin oğlu! Məgər Allahın Kitabında yazılıb ki, sən atana vərəsə olursan, mən yox? Yalan danışır və saxtakarlıq edirsən. Siz məqsədli olaraq Allahın Kitabını tərək edib ona üz çevirirsiniz, axı O deyir: “Süleyman Davuda vərəsə oldu”¹⁵ Yəhya ibn Zəkəriyyə qissəsində buyurur: “Mənə Öz dərgahından bir vəli (oğul) bəxş et ki, həm mənə, həm də Yaqub nəslinə varis olsun”¹⁶ Sonra demişdir: “Allahın Kitabında qohumların bəzisi bəzisindən daha üstündür. ...”¹⁷ Başqa bir yerdə deyir: “Allah övladlarınız haqqında sizə tövsiyə edərək buyurur ki, oğula iki qız hissəsi qədər pay düşür”¹⁸ Digər bir yerdə isə deyilir: “Sizin hər birinizi ölüm haqlayan zaman özündən sonra bir xeyir qoyacaqsız, ata-anaya və yaxın qohumlarınıza vəsiyyəət etməyiniz zəruridir. Bu müttəqilərə vacibdir”¹⁹.**

ÜMUMİ ŞƏKİLDƏ MİRAS PROBLEMİ

Zəhra (ə.s.) irs məsələsini ümumi şəkildə, peyğəmbərlərin irsi məsələsini isə xüsusi şəkildə önə çəkmişdir. Ümumi şəkildə irs məsələsinə dair Allahın **“Allah övladlarınız haqqında sizə tövsiyə edərək buyurur ki, oğula iki qız hissəsi qədər pay düşür”** və **“Allahın Kitabında qohumların bəzisi bəzisindən daha üstündür. ...”** kəlamlarını dəlil olaraq gətirir. Bu iki ayə müsəlmanların fikrincə heç kim arasında fərq qoymadan miras məsələsini ümumi şəkildə izah edir, peyğəmbər və qeyri peyğəmbər arasındakı mirasa toxunmur. Buradan müraciət bir qanun kimi bütün müsəlmanlara, yaxud insanlara yönəlmişdir. Zəhra da, atası da ümumi qanunda xüsusiyyətçiliyə yer verilmədiyini kimi iki müsəlmandır. Onların lehinə olan müsəlmanların lehinə, əleyhinə olan da müsəlmanların əleyhinədir.

PEYĞƏMBƏRLƏRİN İRSİ

Xüsusi çərçivədə miras məsələsinə gəlincə, o peyğəmbərlərin mirasıdır. Burada ortaya çıxan sual peyğəmbər övladlarının atalarından miras alıb-almamasıdır. Onlar atalarından miras alırlar ya yox, burada miras məsələsində istisna varmı?

Zəhra (ə.s.) bu məsələyə dair peyğəmbər övladlarının atalarına vərəsəliyindən bəhs edən iki ayə gətirir.

Birincisi budur: **“Süleyman Davuda vərəsə oldu”**. Burada vərəsə sözü onu göstərir ki, Süleyman Davuda, oğul ataya olan kimi vərəsə olur.

¹⁵ “Nəml”, 16

¹⁶ “Məryəm”, 5,6

¹⁷ “Ənfal”, 75

¹⁸ “Nisa”, 11

¹⁹ “Bəqərə”, 180

İkinci ayə Allahın Zəkəriyyə haqqında buyurduğu ayədir: **“Mənə Öz dərgahından bir vəli (oğul) bəxş et ki, həm mənə, həm də Yaqub nəslinə varis olsun”**. Yəni mənə vərəsə olacaq oğul bəxş et, çünki oğulun xüsusiyyətlərindən də biri odur ki, o atanın nəslini davam etdirir və onun əlində olana varis olur.

Bu dəlili rədd etmək üçün belə demişdilər ki, burada vərəsəlik elm və hikmətin, yaxud peyğəmbərliyin vərəsəliyidir, yəni Süleyman Davuda peyğəmbərlikdə vərəsə olaraq onun kimi peyğəmbər oldu. Həmçinin Zəkəriyyə də Allahdan oğul istəyir ki, peyğəmbərlikdə ona vərəsə olsun, Yaqub nəslini peyğəmbərlikdə davam etdirsin. Burada peyğəmbərlikdən söhbət gedir, çünki Süleymanın mal və sərvətdə Davuda varis olması məsələsi o qədər əhəmiyyətli bir şey deyil ki, ta Allah onun haqqında danışsın, yaxud Zəkəriyyə malına varis olsun deyər Allahdan oğul istəsin. Buna görə də müəyyən olur ki, bu ayələrdə elmin və peyğəmbərliyin varisliyi haqqında danışılır.²⁰

Lakin biz bu fikri obyektiv yolla müzakirə edərək deyirik ki, elm miras ola bilməz. O yalnız təlim və təhsillə qazanılır. Mal vərəsəliyi ilə elm vərəsəliyi arasında fərq ondadır ki, mal vərəsəliyində varis heç bir zəhmət çəkmir. Əgər mal bir şəxsin mülkü olub, şəri və qanuni cəhətdən adına qeyd olunmuşdursa, yalnız ölməsi ilə avtomatik şəkildə vərəsələrə keçir və onların adlarına qeyd olunur. Miras yalnız vəsiyyət edənin ölməsi ilə birbaşa keçən əşyalardır, bu da var-dövlətə aiddir.

Elmə gəlincə, miras ola bilməz. Ata alim olarsa, öldüyü təqdirdə, atasının elmi miras olaraq oğula keçə bilərmə?! Əlbəttə, yox, çünki istər alim oğlu olsun, istərsə də peyğəmbər oğlu, atasının elmini qazanmaq üçün şagird kimi ondan öyrənməlidir. Peyğəmbər oğlu və alim oğlu atasının elmini qazanmaqda eyni şəkildə şagirdlik yolu keçməlidirlər. Deməli, elm miras olaraq keçmir. O başqa köçürmə əməliyyatlarından fərqlənən bir yolla keçir. Satış, icarə və hədiyyə və hər bir köçürmə əməliyyatı iki tərəf arasındakı qərardad əsasında formalaşır. Bütün köçürülmə əməliyyatları zəhmətlə əldə edilir. Elm də təlimə ehtiyac duyur. Varisdən və miras qoyandan zəhmət tələb etməyən yeganə köçürmə əməliyyatı mal vərəsəliyidir.

Buna görə də **“Süleyman Davuda vərəsə oldu”** kəlamında elm və peyğəmbərliyin vərəsəliyi nəzərdə tutulmur, çünki onlar birbaşa miras olaraq keçməzlər. Elm təlimlə qazanılır, peyğəmbərlik isə mirasla yox, Allahın bəndələr içərisindən seçməsi ilə olur. Aydın olur ki, əgər Süleyman atası Davudun zamanında peyğəmbər və alim idisə, sonradan elm və peyğəmbərlikdə varis olması mənasız bir şeydir. Quran buyurur ki, iki düşmən Süleymanın yanına gəlir və o, həmin adamlar barəsində müəyyən hökm verir. Sonra onlar Davudun yanına gəlirlər, Davud başqa bir hökm verir. Allah-Taala buyurur: **“Davudu və Süleymanı da yad et! O zamankı onlar ikisi bir tayfanın qoyunlarının gecə vaxtı girib xarab etdiyi bir əkin sahəsi haqqında hökm verirdilər. Biz də onların hökmünə şahid idik. Biz onu (gerçək hökmü) Süleymana anladıq və onların hər birinə hökm və elm verdik. ...”**²¹ Mənbə bir olmasına baxmayaraq, Allah-Taala burada Süleymanın üslubunu Davudun üslubundan üstün tutur. Buna görə də Süleymanın elmi Davuddan vərəsə olaraq almasını söyləmək doğru olmazdı. O atasının sağlığında alim idi, ölümündən sonra da Allahın verdiyi və öz zəhməti ilə alim olaraq qalmışdır.

Əgər deyilsə ki, “Süleyman peyğəmbərliyi Davuddan miras olaraq almışdır”, o zaman deyərik ki, peyğəmbərlik irs deyil, əksinə Allahın istədiyi kəsə verdiyi bir lütfdür. Allah-Taala həm Davuda, həm də Süleymana peyğəmbərlik vermişdirsə, bu o demək deyil ki, Süleyman peyğəmbərliyi atasından irs olaraq almışdır. Peyğəmbərlik miras deyil. Süleyman atası Davudun peyğəmbər olduğu əsaslarla peyğəmbər olmuşdur. Deməli, hər peyğəmbər oğlu peyğəmbər olmamışdır. Yalnız Allah bəzi peyğəmbər övladlarını peyğəmbər olaraq seçmiş, Nuhun oğlu kimi yolunu azmış, küfr etmiş peyğəmbər övladları da olmuşdur.

Zəkəriyyənin sözündən də məqsəd budur: **“Mənə Öz dərgahından bir vəli bəxş et ki, həm mənə, həm də Yaqub nəslinə varis olsun. Həm də elə et ki, Sənin rizanı qazanmış olsun”**. Buradan oğulların atalarından qazandığı təbii miras nəzərdə tutulur. Buna sübut olaraq aşağıdakıları göstərmək olar:

Birincisi, Allah-Taala buyurur: **“Mən özümdən sonra gələn qohum-əqrabamdan qorxuram”**.²² Göründüyü kimi, peyğəmbərliyin qohumlar tərəfindən oğurlanmasından qorxulmaz. Yalnız malın soyulmasından, oğurlanmasından qorxulur. Peyğəmbərliyə gəlincə, burada istər qohum, istərsə də yadlar tərəfindən inkardan və asilikdən qorxulur.

²⁰ Fəxr Razi, “Böyük təfsir”; c. 21, səh. 184

²¹ “Ənbiya”, 78-79

²² “Məryəm”, 5

İkincisi, görürük ki, Zəkəriyyə başqa bir ayədə deyir: **“Ey Rəbbim, mənə Öz tərəfindən xeyirli bir nəsil bəxş et”**.²³ Burada yalnız gözəl bir övlad istəyir, başqa bir şey yox. Onun **“Mənə Öz dərğahından vəli (oğul) bəxş et ki, həm mənə, həm də Yaqub nəslinə varis olsun”** – deməsində özündən sonra qoyacaqlarına varis olacaq bir övlad nəzərdə tutulur, yəni vəlim oğlan olsun, çünki ata üçün oğul birbaşa varis deməkdir. **“Ey Rəbbim, mənə Öz dərğahından xeyirli bir nəsil bəxş et”**, – deməsi ilə özündən sonra qoyacaqlarına sahib çıxacaq yaxşı bir oğlan istəyir.

Üçüncüsü, belə fərz edək ki, o, **“Mənə bir peyğəmbər bəxş et”** – demişdir. Bəs onda **“Onu elə et ki, rizanı qazansın»** – deməsinin mənası nədir? Məgər peyğəmbər xətalı, Allahın rizasını qazana bilməyəcək ola bilərmi?! O, **“Mənə Öz dərğahından bir vəli bəxş et ki, mənə və Yaqub nəslinə varis olsun”** – deyərkən sanki **“Allahım, mənə elə bir yaxşı övlad bəxş et ki, atasına varis olmaqla vəli sifətinə malik olsun”** – demək istəmişdir. Əgər burada peyğəmbərlikdə və elmdə varis olacaq övlad nəzərdə tutulurdusa, niyə **“Həm də elə et ki, o Sənin rizanı qazanmış olsun”** – desin? Axı peyğəmbərləri Allah seçir.

Bu üç cəhət onu göstərir ki, ayədəki **“irs”** sözü özünün təbii mənasına işarə edir. İrs aparmağın xüsusiyyətinə işarə etmək, malın və sərvətin Allah yanında əhəmiyyətli olmasını göstərmir. Əksinə, bu xüsusiyyət yalnız canişinlikdə Zəkəriyyənin nəyi nəzərdə tutduğunu bəyan etmək üçün yad edilmişdir. Allahdan ona varis olacaq bir canişin istəyir. Nəinki əmi, yaxud dayı və bunlar kimi uzaq, yaxud yaxın qohumlar. Zəhra da buna işarə edir və bu əsasla elmi dəlil və obyektivliklə Əbu Bəkrə demək istəyir ki, Allah-Taala peyğəmbər övladlarının atalarına varis olmasından danışdığı halda, mən niyə atama varis olmayım?

Başqa bir ayədə deyilir: **“Sizin hər birinizi ölüm haqlayan zaman özündən sonra bir xeyir qoyacaqsız, ata-anaya və yaxın qohumlarınıza vəsiyyət etməyiniz zəruridir. Bu müttəqilərə vacibdir”**.²⁴ Deyirlər ki, bu ayənin irslə nə əlaqəsi var ki, Zəhra Fədək bağlarını tələb edərkən onu dəlil gətirir?

Cavab budur ki, vəsiyyət məqamında gəlmiş həmin ayə nazil olma ardıcılığına görə ölünün özündən sonra qoyduqları haqqında danışan ilk ayədir. İrs ayələri bu ayədən sonra nazil olmuşdur və bəzi müfəssirlərin fikrincə vəsiyyət ayələrini qüvvədən salır. Hər halda bu ayə öldükdən sonra insanın mallarının qohumların ixtiyarına keçməsinə xatırladır.

Sonra Zəhra deyir: **“Qərar verdiniz ki, mənim atamdan heç bir mirasım yoxdur”**. Yəni siz iddia edirsiniz ki, mənim atamdan nə bir mirasım, nə bir məkanım, nə də bir mənzilim yoxdur. **“Aramızda heç bir qohumluq yoxdur?”** Sanki mən əcnəbiyəm. **“Məgər Allah sizə xüsusi ayə gətirmiş və atamı oradan çıxartmışdır?!”**

Quranı oxuyun, görəcəksiniz ki, o ümumi xətt haqqında danışarkən bəzi adamları ümumidən çıxararaq onlara xüsusi yer verir və bu xüsusiyyətə başqa bir ayədə mütləq yer verəcəkdir. Quran ümumini qeyd edəndə xüsusiyyətini də mütləq qeyd edir. Xüsusən də, bu xüsusiyyət müəyyən şəxs və şəxslərə aid olarsa.

“Yoxsa deyirsiniz ki, biz ayrı-ayrı dinlərin adamıyıq, vərəsə ola bilmərik?!” Yəni deyirsiniz ki, kafir müsəlmana vərəsə ola bilməz. Axı başqa-başqa dinin adamları vərəsə olurlar. **“Yoxsa ki mən və atam bir dindən deyilik?!”** Mən müsəlmanam, atam da müsəlmandır və o İslamın Peyğəmbəridir!

“Yoxsa siz Quranın xüsusi və ümumiliyini atamdan və əmim oğlundan daha yaxşı bilirsiniz?!” Deyirsiniz ki, irs ayəsi Peyğəmbər (s)-i əhatə etmir, buna görə də məni əhatə etmir. Əgər məsələ siz deyən kimdirsə, Allahın Quranı nazil etdiyi Peyğəmbər Quran ayəsinin əhatəliyini daha yaxşı bilmirmi? Orada Peyğəmbəri digərlərindən ayıracaq özəllik varsa, atamın bundan xəbərdar olması lazım deyilmi?! Yox əgər bunu bilirdisə, nə üçün mənə bu barədə deməyib?! Yaxud əmim oğlu Əli (ə) bunu bilmirdimi? Axı o demişdir: **“Peyğəmbər mənə elmin min qapısını öyrədib və hər qapıdan mənim üçün min qapı açılır”**. Deməli, Əli (ə) onunla (zövcəsi ilə) bağlı məsələni daha yaxşı bilməli idi. Sünni və şiə məzhəblərinin dediyi bir hədis də var. Peyğəmbər buyurmuşdur: **“Mən elmin şəhəriyəm, Əli isə onun qapısıdır”**. Bundan çıxış edərək belə bir mülahizə yürüdə bilərik ki, Zəhra Qurana əsaslanan elmi, fiqhi və obyektiv dildə danışır.

“Onu (xilafəti) dəvə cilovunu və palanını özü ilə apardığı kimi öz malın et. Bu haqq qiyamət günündə sənənlə üzbəüz gələcək. Allah nə gözəl hakimdir!” O gün hər bir kəs əlində olana sübut göstərməlidir. Əgər bu gün haqqımı müdafiə edəcək adam tapmadımsa, Allah dərğahında haqq öz yerini tapacaq. **“Rəhbər Mühəmməd, vəd verilən zaman qiyamət və o vaxt batil yolda olanlar ziyana uğrayacaqlar. Hər bir xəbərin həqiqət tapacağı bir zaman vardır. Rüşvəyedicinin əzabını kimə gəldiyini və əbədi əzabın kimi əhatə**

²³ “Ali-İmran”, 38

²⁴ “Bəqərə”, 180

etdiyini biləcəksiniz”. Burada Zəhra qiyamət günü insanın qarşılaşacağı abu-havanı yaratmaq üçün Quranın dilindən danışır.

ƏBUBƏKRİN CAVABI

Zəhra (ə.s.) xütbəsini bitirdikdən sonra Əbubəkr cavabında dedi: **“Ey Peyğəmbərin qızı! Atan möminlərə qarşı rəhmli, kəramətli və mehriban, kafirlərə qarşı şiddətli və qisasçı idi. Heç şübhəsiz, Mühəmməd bizim qadınlarımızın atası yox, sənin atandır və sənin ərinin qardaşdır. O, Əlini başqalarından üstün sayardı və Əli də hər bir çətin işdə ona kömək edərdi. Sizi sevən xoşbəxt, sevməyən isə bədbəxtdir. Siz Peyğəmbərin sevimli ailəsisiniz, seçilmiş insanlarsınız və bizləri xeyirli işlərə və Cənnətə doğru hidayət edən sizlərsiniz. Ey qadınların ən yaxşısı, ey peyğəmbərlərin ən yaxşısının qızı! Sən sözündə sadıq, zəkanda parlaqsan. And olsun Allaha ki, mən Peyğəmbər (ə)-in fikrinə qarşı çıxmamışam. Nə etmişəmsə, onun izni ilə etmişəm. Rəhbər öz camaatını aldatmaz. Allaha şəhadət verirəm ki, mən Peyğəmbər (ə)-in belə dediyini eşitdim: “Biz peyğəmbərlər nə bir qızıl, nə bir gümüş, nə bir ev, nə də bir mülk miras qoymuruq. Biz miras olaraq yalnız kitab, hikmət, elm və peyğəmbərlik qoyuruq. Bizə aid olan nə yeməli şey varsa, bizdən sonrakı vəliyyə-əmrin (müsəlman icmasının rəhbərinin) ixtiyarındadır. Onun barəsində istədiyi kimi hökm edə bilər”. Lakin tələb etdiyini şeyi – istədiyin Fədəyi – silah və at almaq üçün istifadə edəcəyik ki, müsəlmanlar onunla kafirlərlə cihad etsin və üsyankar faciələrlə mübarizə aparsınlar. Bu işi bütün müsəlmanların müşavirəsi və rəyi ilə etmişəm. Budur mənim halım. İxtiyarımda olan hər bir şey sənindir, əlinin altındadır. Səndən gizli deyildir və səndən başqası üçün də yığımram. Sən atanın ümmətinin xanımın, övladlarının gözəl şəcərəsisən, məqamın və fəzilətin inkar edilə bilməz və kökün və budağın kiçik sayıla bilməz. Sənin hökmün əlimdə olan bütün mülkə hakimdir. Fədək isə mənim deyildir. Səncə, bu işdə mən atana qarşı çıxma bilərəmmi?”**

ZƏHRA (Ə.S.)-İN CAVABI

O demişdir: **“Sübhanəllah, atam Allahın Kitabına dönük olmamışdır”.** Yəni Peyğəmbər (ə) sənin dediklərini deyə bilməz, ey Əbubəkr, çünki doğruluğu gətirən, doğru danışan, Allahın Kitabını insanlara çatdıran odur. Necə ola bilər ki, bu işdə Qurana müxalifət etsin və ona nisbət verdiyin «Biz peyğəmbərlər miras qoymarıq» sözünü desin. Halbuki, Allahın Kitabı gətirdiyimiz ayələrdən gördüyümüz kimi buyurur ki, peyğəmbərlər miras qoyurlar.

“O, kitabın hökmlərinə müxalif olmamış, ona əməl etmişdir”. Yəni Kitabın ardınca getmişdir: **“O, Kitabın ayələrinə əməl etmişdir. Xəyanət etmək, atama iftira etmək üçün toplışırsınız?”** Yəni xəyanətiniz azmış kimi Peyğəmbər (ə)-a yalan da satırsınız. **“Bu, Peyğəmbər üçün həyatda ikən istədiyiniz pisliklərə bənzəyir. Bu, Allahın hökm verən, ədalət gətirən və fəsahtlə danışan Kitabıdır. Buyurur ki, “Mənə və Yaqub nəslinə vəərəsə olsun”. Daha sonra buyurur: “Süleyman Davuda vəərəsə oldu”. Əziz və Cəlil Allah Öz pay bölgüsünü bəyan etmiş, fərz olanlar və mirası qanuniləşdirmiş, kişilərə və qadınlara öz haqlarını vermişdir, belə ki, artıq batılə dalanların bəhanəsi və gələcək nəsillərin zənni üçün heç bir yer qalmamışdır”.** Yəni hər bir zənn bunun əleyhinədir. **“Xeyr, belə deyil! Əksinə, nəfsani istəkləriniz bu işi sizə belə gözəl göstərdi. Mən səbir edəcəyəm. Etdiklərinizə qarşı Allaha sığınırım!”**

ƏBUBƏKRİN CAVABI

Əbubəkr demişdir: **“Allah və Rəsulu da və onun qızı da doğru buyurur. Sən müdriklik mənbəyi, hidayət və rəhmət ocağı, dinin sütunu və sübutun özüsən. Sənin doğruluğunu uzaq görmür, xitabını inkar etmirəm. Mənimlə sənin aranda bu müsəlmanlar var. Xilafəti mənim boynuma onlar atdılar. Götürdüyüm şeyi inadla, zorla və təkbəşinə götürmədim, onların qərarı və ittifaqı ilə götürdüm”.**

ZƏHRA (Ə.S.)-İN CAVABI

Sonra Fatimə camaata üz tutub belə dedi: **“Ey batil sözə doğru tələsib çirkin və zərərli işə göz yuman, camaat! Siz Quran barəsində düşünürsünüzmü? Yoxsa ürəklərinizə kilid vurulmuşdur? Xeyr, əslində qəlblərinizi qazandığınız günahlar qaplamışdır”.** Yəni burada qəlbinizlə həqiqətə açılış arasında maneə vardır. **“Gördüyünüz pis işlər qulağınızı və gözlərinizi tutmuşdur. İlahi ayələri təvil edib pis bir rəyə gəldiniz və pis bir vəziyyət yaratdınız. And olsun Allaha ki, yükünüzün çox ağır olduğunu görəcəksiniz.**

Sizin üçün gözünüzdəki pərdə götürülsə, onun arxasındakı ziyanlar üzə çıxsın və sizin üçün Allah tərəfindən güman etmədiyiniz şeylər üzə çıxsın, batil söyləyənlər elə oradaca ziyana uğrayacaqlar". Sonra Peyğəmbər (ə)-in qəbrinə üz tutub demişdir: **"Səndən sonra fitnələr qalxdı. Əgər sən olsaydın, bunlar baş verməyəcəkdi. Torpaq özünün iri yağışlarını itirdiyi kimi biz də səni itirdik. Qövmün yolunu azdı, onlara bax və onların halından bixəbər qalma!"**

MÜHACİR VƏ ƏNSARLARLA

Fatimeyi-Zəhra vəfat etdiyi xəstəlikdən yatarkən mühacirlərin və ənsarların qadınları onun yanına gəlib atmaca atırdılar. Ona deyirdilər: **"Ey Rəsuli-Əkrəmin qızı, sən necə oldu xəstələndin?"** O, Allaha həmd və səna oxuyub, atasına salavat çevirdi və bu sualın cavabında dedi: **"And olsun Allaha sizin dünyanıza və ərlərinizə nifrət edirəm".** Nə üçün? Çünki onlar haqqın yolu ilə getmədilər. Haqqın nümayəndəsi Əli ilə olmadılar. Beləcə, Zəhra onların özlərinə və ərlərinə etiraz etdi. O, qəzəbini haqqın tərəfini saxlayaraq ifadə etmişdi. Ona görə yox ki, Əli onun həyat yoldaşı və ya əmisi oğlu idi. Əli onun imamı və rəhbəri idi. O, bütün müsəlmanların imamı və hökmdarı idi, çünki Əli haqla, haqq da Əli ilədir. Əli Allah yolunda qorxmada cihadı ilə özünü şam kimi ərirtmişdi. Allahın yolunda yorulmadan qılınc çalmışdı. Axı Əli o şəxs idi ki, Peyğəmbər (ə) ona elm öyrətmiş, onun üçün elmin min qapısını açmışdır ki, hər qapıdan da min qapı açılır, çünki Əli hakimiyyətə gəlsəydi, ədalətlə hökm edəcək, onları ağ günə çıxaracaqdı. Əli (ə) Fatimənin gözündə bütün bu xarakterləri, bütün insanların elminə ehtiyac duyduğu kamil insanı təmsil edirdi. O isə heç kimin sualına ehtiyac duymurdu. Həmişə – Xəlil ibn Əhməd əl-Fərahidinin dediği kimi – öndə olmuşdur. Əl-Fərahididən soruşurlar: **"Nə üçün Əlini rəhbər tutursan?"** O cavab verir: **"Onun kimsəyə möhtac olmaması, hamının isə ona ehtiyac duyması göstərir ki, o, bütün insanların imamıdır".**

MÜHACİRLƏRİN VƏ ƏNSARLARIN ZƏHRA (Ə.S.)-İN YANINA GƏLMƏSİ

Süveyd bin Qəflə deyir: **"Mühacirlərin və ənsarların qadınları Zəhranın sözlərini ərlərinə çatdırırlar. Bir qrup mühacir və ənsar onun yanına gələrək üzr istəyirlər. Onlar deyirlər: "Ey qadınların xanımı! Əgər Əbülhəsən əhd bağlanmamışdan və başqasına beyət edilməmişdən qabaq bunu bizə desəydi, biz ondan üz döndərməzdik". Zəhra (ə.s.) deyir: "Məndən uzaq olun. Sizin səhlənkərciliğinizdən sonra üzr gətirməyin heç bir mənası yoxdur və təqsirinizdən sonra da heç bir çarə yoxdur".**

Beləcə, Zəhra (ə.s.) Allah qatında nümunəvi qadındır ki, öz şəxsi hüququ uğrunda yox, Allahın əmri uğrunda kişi və qadınlarla dialoqa girərək, onlarla məqsəd uğrunda vuruşurdu. Əmirülmöminin haqqı olan xəlifəlik üçün mübarizə aparırdı, çünki buna ən layiqlisi Əli idi. Əli xilafətə keçsəydi, onlara doğru yolu göstərərək gizli və aşkar şəkildə nəsihətlər verəcək, Zəhranın ifadə etdiyi kimi onları düzgün istiqamətə aparacaqdı.

TARİXİN ZƏHRAYA ZÜLMÜ

Dahilərin həmişə əziyyət çəkdiyi tarixin və tarixçilərin etdiyi haqsızlıqlar olmuşdur. Onların adlarını və xidmətlərini silməyə çalışır, tarix boyunca nəsilləri tərbiyə edəcək canlı dərslər və ibrətlərlə zəngin həyatlarını düzgün işıqlandırmırlar. Zəhra (ə.s.) da belə bir haqsızlığa düşər olmuşdur. Onun həyatını tarixçilərin yazdıqları kitablardan oxuyarkən geniş məlumatlara rast gəlmirik. Xüsusilə, atası ilə keçirdiyi günlər haqqında bəzi cüzi qeydlər verilir. Həyatının ayrılıqları haqqında heç nə yazılmır. Sonra isə birdən-birə mühacir Zəhra ilə bağlı hər hansı bir fikir söylənilmədən Peyğəmbərin hicrətindən sonra köç etmiş kişi və qadın mühacirlərlə bərabər adı çəkilir. Axırda isə həyat yoldaşı və bir ana kimi bəzi məlumatlar verilir.

Lakin bilirik ki, qısa olsa belə onun həyatı ibrətlər, dərslərlə, ibadət və cihadla doludur. Bu tarixi haqsızlığa baxmayaraq, onun bərsində bizə gəlib çatan fikirlər Zəhranın ən kamil müsəlman olması haqqında fikir yürütməyə kifayət edir.

ZÜLMÜ NECƏ QARŞILAMIŞDIR

Məruz qaldığı bütün yara və ağrılara baxmayaraq, o, yıxılmamış, güclü dayaqla olaraq qalmış, Allah yolunda hər hansı bir danlaqdan qorxmayaq haqqı müdafiə etmişdir. Bu ağrılar və zümlər şəxsi mənada ona təsir etməmiş, Fədək bağları onun üçün mülk mənası daşımamışdır. Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, onu İslam maraqlandırmış, Fədək bağlarının qəsb edilməsi onun üçün haqqın və xilafətin qəsb edilməsi olmuşdur. Şəxsi

ağrılarına gəlincə, nə qədər sərt olsa da, Əli (ə)-in haqqından uzaqlaşdırılması qədər ağır olmamışdır. O, bunu məsciddə öz xütbəsində ifadə etmişdir. Orada evinə edilmiş hücumdan və ağrılarından yox, xilafətin rəmzi olan Fədək bağlarından, miras məsələsində Qurana asılıkdən və Əli (ə)-in xilafətindən danışmışdır. Eləcə mühacir və ənsarların qadınları da onun yanına gələrkən onlara Əli (ə)-dan danışmış və demişdir: **“Onlar Əbülhəsəndən yox, onun qılıncının kəsərini və mərdliyini görmək istəmədikləri üçün qəhrəman Əlidən intiqam aldılar”**. O, mühacir və ənsarlarla haqdan danışaraq özü üçün yox, ədalət üçün qəzəbini ifadə edirdi. Onun bütün problemi haqqın sahiblərinə çatdırılması, Əliyə Allahın və Rəsulunun buyurduğu məqamın verilməsi idi, çünki o inanırdı ki, İslam Əlinin əlində inkişaf edəcək, böyüyəcək və güclənəcəkdi, çünki Əli (ə) Ömər ibn Xəttabın dediyi kimi, “Əgər Əli onlara rəhbər olsa, onları ağ günə çıxardacaqdı”. Axı Əli (ə) üçün yalnız “ağ rəng” mövcud idi. Qara, yaxud kül rəngini tanımırdı. Həm də ona görə ki, Peyğəmbər (s) buyurmuşdur: **“Əli haqla, haqq Əli ilədir və Əli harada olsa, haqq da orada olacaqdır”**. Sonra Əli əleyhissəlam buyurmuşdur: **“Mənim işimlə sizin işiniz bir deyil, mən sizi Allah üçün istəyirəm, siz isə mənə özünüz üçün istəyirsiniz”**.

MÜHÜM BİR NÖQTƏ:

Bəzi rəvayətlərdə xütbənin sonuna əlavə olunmuş bir fikir ilə qarşılaşırıq ki, Fatimənin bu sözləri deməsini təsəvvür etmək belə mümkün deyil, çünki bu əlavədə Əli (ə)-a xitab olunan bəzi təhqiramiz sözlər gözə çarpır. Halbuki Fatimə Əli ilə heç vaxt belə danışmazdı. Əvvəla o, məsum bir qadındır. Digər tərəfdən isə onun Əli ilə olan əlaqəsi çox saf olmuş və Əlini hamıdan yaxşı tanımışdır. O, çox yaxşı bilirdi ki, Əli şəri vəzifə və Peyğəmbər tövsiyəsi əsasında iş görür. Buna görə də aşağıdakı sözləri heç vaxt Fatimənin söylədiyi sözlər hesab edə bilmərik:

“Ey Əbutalibin oğlu! Sənə nə olub ki, ananın qarnındaki uşaq kimi özünə bürünmüş və müttəhimlər kimi evin bir küncündə oturmusan?! İti uçan qartalların qanadlarını qıran sən deyildinmi?! İndi nə olmuşdur ki, uça bilməyən quşun qarşısında aciz qalmısan? Bu Əbuquhafənin oğlu (yəni Əbubəkr) atamın hədiyyəsini və övladlarımla ruzisini məndən oğurladı, bütün gücü ilə mənəmlə mübarizəyə qalxdı və ənsarlar mənə kömək etməkdən vaz keçsənlər, mühacirlər mənəmlə əlaqəni kəssənlər və camaat məndən üz döndərsən deyə dikbaşcasına sözdə mənəmlə münafiqə etdi. Heç kim mənə kömək etmədi, heç kim mənə müdafiə etmədi. Qəzəbli halda evdən çıxdım və ümitsiz halda evə qayıdaram. Öz məqamından geri çəkildiyin gündən xar oldun. Ərəb canavarlarını parçalayan sən idin, indi isə torpağa sərilmişən. Nə bir cəhd etdin, nə də bir problemi həll etdin. Azadlığımı əlimdən aldılar. Kaş bu cür xar olmamışdan əvvəl öləydim. Onun (Əbubəkrin) haqqıma təcavüzünün qarşısında pənahım Allahdır və sənənin (Əlinin) yerinə hamım Odur. Hər səhər tezdən mənə vay olsun ki, köməkçim dünyadan getdi və qolum (yəni Əli) da öz gücünü itirdi. Atama şikayət edəcəyəm və Rəbbi köməyə çağıracağam. Ey Allahım, Sən hər şeydən güclüsən və əzabın hər şeydən şiddətlidir!”²⁵

Maraqlı olan budur ki, bu əlavə həmin xütbənin ən qədim mənbəsi olan **“Bələğatun-Nisa”** kitabında yoxdur.

ƏLİNİN FATİMEYİ-ZƏHRAYA HÜZNÜ

Sonra sizə Əli (ə)-in Zəhranı dəfn edərkən dediyi sözləri, onun duyğularını və böyük hüznünü çatdırmaq istəyirəm. Əli (ə) Peyğəmbərlə, onun vəfatından sonra isə Zəhra ilə təskinlik və rahatlıq tapırdı. Zəhra getdikdən sonra o ilk növbədə qürbətə düşdü. Zəhra Peyğəmbərin yanında şagirdlikdə Əlinin dostu idi. Ona görə deyilmişdi ki: **“Əli olmasaydı, Fatiməyə oxşar heç kəs tapılmazdı”**, çünki ağıl onun ağıl, qəlbi onun qəlbi idi. Əzizlərim, Siz bilirsiniz ki, insan öz varlığını təmsil edən yaxınını itirəndə özünü qürbətdə hiss edir. Biz bunu Şərif Rəzinin **“Nəhcülbəlağə”** əsərində rəvayət etdiyi sözdən hiss edirik. Əlinin sözünü İmam Hüseyin (ə) rəvayət edir. Əli deyir: **“Ey Allahın Elçisi! Məndən və civarına enən (yaxınlığında dəfn olunan), sənə tez qovuşan qızından Sənə salam olsun!”** Bu onu göstərir ki, Əli Zəhranı Peyğəmbərin yaxınlığında dəfn etmişdir. **“Ey Allahın Elçisi, sənə seçilmiş qızından ayrılığımıza görə səbrim azaldı”**. Yəni o həddə gəlib çatmışam ki, artıq səbrimi tamam itirmişəm. Təbii ki, bu itkinin təsirindən irəli gələn bir mübaligədir. Yoxsa Əlinin səbri kimi səbir yoxdur. **“... Gücüm qalmadı”**. Yəni dözə bilmirəm. **“Lakin Sənənin ayrılığının acısını və müsibətinin ağırlığını gördükdən sonra buna da səbir etməliyəm”**. Yəni artıq səndən ayrılmışam. Sən daha əzəmətli, daha böyük, daha sevimli və daha yaxın idin. Biz səni itirməklə səmadan bizə enən vəhyi itirdik. **“Sənə qəbrinə**

²⁵ “Əvalimuz-Zəhra”; s. 477 – Təbərsinin “İhticac” adlı kitabından nəql olunmuşdur.

yatırdım”, çünki Peyğəmbər (s)-i o dəfn etmişdi, həm də bu zaman camaat başqa bir işlə məşğul idi. **“... Və nəfsin (ruhun) boğazımla sinəm arasında çıxdı. ... Əmanət qaytarıldı”.** Fatimeyi-Zəhra (ə.s.) Əli (ə)-in yanında əmanət idi. Başqalarının dediyi kimi deyildi, əksinə Əli onu var gücü ilə qoruyurdu. **“Girov alındı”.** O, atasının yanında girov oldu. **“Hüznümə gəlinə,”** Qəlbə yaşayan bir hüzn ... missiya ilə əlaqədar bir hüzn ... elə bir hüzn ki, onun mənasını itirən bir şəxs hiss edir. **“Sonsuzdur”.** Yəni əbədidir. **“Gecəmə gəlinə,”** Ey Allahın Elçisi, ey gecə mənə dost olan! Səni itirmişəm. Gecəmin sirdaşı Zəhranı itirmişəm. **“Yuxusuzdur”.** Bütün bunların qarşısında yatması üçün gözümə sahib çıxma bilmirəm. Sizin ikinizin xatirələri məni yuxusuzluğa məhkum edir. **“Və bu, Allah məni sənin yanına seçib aparıncaya qədər davam edəcək”.** Mən yalnızam ... Gecələri tənha yaşayır və gündüzləri də təkbaşına gəzirəm. Bütün insanlar mənimlə olsalar belə tək-tənhayam, çünki Peyğəmbər (ə) ilə Əli (ə) arasındakı dərin əlaqə bənzərsiz idi. Peyğəmbər tərbiyədə Əlinin atası, müəllimi, yol göstərən, qardaşı və dostu idi. Buna görə də Peyğəmbərlə Əli arasında boşluğu olmayan bir bağlılıq yaranmışdı. **“Ümmətinin mənə zülm etmək üçün birləşdiyini o sənə xəbər verəcək”.** Yəni məruz qaldığım zülmü sənə bildirəcək. **“Təkrarən ondan soruş”.** İnsan bir şəxsi tərək edərkən, sonradan problemlər yaranır və bu barədə suallar vermək istəyir. **“Və vəziyyəti ondan xəbər al. Həm də bütün bunlar sənin bizim aramızdan getməyin çox keçmədən və xatirən unudulmadan baş verdi”.** Sənin xatirələrlə yaşadığın. **“Salam olsun sizin ikinizə, incimmiş və küsmüş adamın salamu ilə yox, vidalaşan adamın salamu ilə! Ayrılıb getsəm, bezdiyimdən deyil, oturub dərdimi söyləyərsə, Allahın səbir edənlərə verdiyi vədə bədgümanlıqdan deyil”.** Qəbrin üstündə dayanmağım ah-zar etmək deyil, səbirsizlik etmirəm, Allahın qəza və qədrini də inkar etmirəm.

ŞÜBHƏLƏRƏ CAVAB ZƏHRAYA EDİLƏN ZÜLMLƏR

SUAL: Haqqınızda belə şübhələr gəzir ki, siz xanım Fatimeyi-Zəhranın məruz qaldığı zümləri inkar edirsiniz. Bu barədə nə deyə bilərsiniz?

CAVAB: Dəfələrlə izah etmişik ki, məsum nənəmiz xanım Fatimeyi-Zəhra (ə.s.)-in zümləri haqqında rəvayətlərin inkar edilməsinin bizə aid edilməsi yalandır. Biz heç vaxt bunu inkar edəcək bir söz deməmişik. Biz demişik ki, inkar sübutla olmalıdır. Bizim də inkara sübutumuz yoxdur. Lakin bəzi adamların problemi ondadır ki, onlar möminlər arasında fitnə yaratmaq və dövlətin kəşfiyyatına xidmət etmək üçün yalan danışmaqda Allahdan qorxmurlar.

Baxmayaraq ki, sözlərimiz Zəhranın müqəddəsliyinə, onun məsumluğunun bəyanına xidmət edir, əlli ildən artıqdır ki, Əhli-Beyt şəninə mühazirələr söyləyirik, hələ də Zəhra (ə.s.)-in şəninə və onun məsumluğuna dair, ağamız Əmirülmömininin xəlifəliyinə dair – Peyğəmbərimiz bu barədə bir çox yerlərdə söyləmiş, onlardan ən barizi Qədiri-Xumdakıdır – demədiklərimizi israr edənlərə Allahdan hidayət arzulayırıq. Baxmayaraq ki, onların buna qabiliyyəti yoxdur. Yoxsa Allah onların cəzasını verəcəkdir. Bizim isə onlarla qiyamət günü, Öz Kitabında böyükdən kiçiyə heç bir zərrəni yaddan çıxarmadan yazan Allaha doğru üz tutacaqları gün görüşümüz olacaq. Bu hesab babamız Rəsuli-Əkrəmin, Əli (ə)-in və nənəmiz Zəhra (ə.s.)-in hüzurunda olacaq. O gündə kimin iflic olacağını görəcəyik.

QABIRĞANIN SINDIRILMASI

SUAL: Deyirlər, siz Zəhranın qabırğasının sındırılmadığını demisiniz?

CAVAB: Mən deməmişəm ki, Zəhranın qabırğası sındırılmamışdır. Bu sözü mənə aid edən yalan danışır. Mən bu mövzunu çox uzaq görüb, tarixi təhlilə əsasən sual işarəsi qoymuşam. Mən demişəm: “Mən bu fikrə qoşulmuram”, çünki müsəlmanların Zəhraya məhəbbəti, Əliyə məhəbbətlərindən daha çoxdur. Hətta Həsənə, Hüseyinə məhəbbətlərindən də çoxdur. Onun məhəbbətinin fəvqündə yalnız Peyğəmbərə olan məhəbbətləri dayanır. Demişəm ki: “Kiminsə bu işi görmək əzmində olması uzaq bir görüşdür”. Lakin buna baxmayaraq, çirkin niyyətlərin olduğunu da etiraf etmişəm. Bu, kiminsə bəraəti üçün deyil. Ümumislam cəmiyyətinin çalxalanmasından qorxuram.

Bu sahədə müxtəlif rəvayətlər var. Bəziləri deyir, mənzilə daxil oldular, bəziləri deyir, daxil olmadılar. Mən demişəm ki: “Bu uzaq bir görüşdür”. Dünya çalxalandı, səmələr yerə töküldü. Sözlər sözlərə qoşuldu və yayılmağa başladı. Dünyanın hər tərəfinə yayıldı. Sanki müsəlmanların qarşılaşdıqları təhlükələr, müsibətlər,

Amerikanın, İsrailin sui-qəsdləri, insanlara təcavüz və bizim yaşadığımız bütün zulmlər bir əhəmiyyət kəsb etmir. Yalnız bu tarixi problem qalmışdır!

O İKİ XƏLİFƏNİN BƏRƏTİ MÜMKÜN DEYİL

SUAL: Fərz edək ki, xanım Zəhranın qabırğasının qırılması, uşağının düşməsi, evinin yandırılması və s. sübut edilməmişdir. Məgər bu xəlifə Əbubəkr və Ömər Zəhraya qarşı günahlarına bəraət qazandırırımı?

CAVAB: Bu, onlara bəraət qazandıra bilməz. Onlar Fədək bağlarını qəsb etdilər. Bu, Zəhranın haqqı idi. Ömər onu, övladlarını və ərinin evi yandırmaqla hədələdi. Evdə Fatimə var deyənə “Əgər Fatimə evdə olsa belə” – deyə cavab verdi. Sanki bildirirdi ki, nəticəsi nə olursa-olsun, Zəhraya istənilən pisliyi etməyə hazırdır. Sonra da xilafətin qəsb edilməsi kimi ən böyük zülm (bu Əli (ə)-in ən böyük haqqı idi) bütün İslam gedişatına mənfi təsirə gətirib çıxartdı.

İCTİMAİ MƏSUMLUQ

SUAL: Sizin haqqımızda söylənir ki, siz bəzi kitablarınızda Zəhranın məsumluğunun ictimai olduğunu demisiniz. Bunun mənası nədir?

CAVAB: Bu doğru deyil. Demişəm ki, Zəhranın məsumluğu imamların məsumluğu kimidir. Zəhranın məsumluğunun üç sübutu var. Bu əksər kitablarımda qeyd olunub. Birincisi, o həmin Əhli-Beytdəndir ki, Allah onların çirkabını aparıb və paklaşdırıb. Bu, bütün Əhli-Beytin məsumluğunun dəlilidir. İkincisi o, dünya qadınlarının xanıdır. Cənnət qadınlarının xanımı məsum olmaya bilməz. Üçüncüsü, onun həyatı da məsumluğuna dəlalət edir. Belə ki, onun haqqında eşidilməmişdir ki, bir sözdə, yaxud əməldə və yaxud fikirdə yanlışlıq etmişdir, lakin bəzi adamlar və bəzi şeyxlər deyirlər ki, Seyid Fəzlullah Zəhranın məsumluğunu görmür.

ZƏHRA (Ə.S.)-İN AĞLAMASI

SUAL: Demisiniz ki, təsəvvür etmirəm o, Mədinə əhlini incidəcək şəkildə ağlasın. O Allahın qəza və qədrini başa düşür və bilir ki, itki Peyğəmbər qədər böyük olsa belə, səbir, tələb olunan İslam dəyərlərindəndir. Bunu necə şərh edərsiniz?

CAVAB: Sözümdən məqsəd budur ki, Zəhra gecə və gündüzünü ağlamaqla keçirməmişdir, çünki o, Allah yanındakı yüksək məqamı ilə səbrin ən yüksək dərəcəsini təmsil edir. Zəhra və Əhli-Beyt səbirdə bizə nümunədir. Necə ki Peyğəmbər (s) bu sahədə bütün insanlara nümunə olmuşdur. Allah hüznü çəkə bilənə göndərir. Səbrin yüksək dərəcəsi var. Zəhra bütün vaxtını Əlinin xilafətdəki haqqını müdafiə etməklə məşğul olmuşdur. Onun məsciddəki xütbəsi, mühacir və ənsarların qadınları və özləri ilə söhbəti, onun hərəkətli olmasını göstərir.

Biz ağlamağın islami cəhətdən qanuniliyini inkar etmirik. Peyğəmbər (s) də oğlu İbrahim (ə)-a ağlamışdı, lakin biz ağlamağın dözümsüzlük və ya səbirsizliyə çevrilməsini inkar edirik. Məclislərdə deyilir ki, “Mədinə əhli onun çox ağlamağından zara gəlib, Əliyə şikayət edərək ona demişlər ki, atasına ya gecə ağlasın, ya da gündüz, çünki bu, Zəhra (ə.s.)-in reallıqdakı məqamına yaraşmır.

Bəziləri deyirdilər ki, o, özünün və ərinin məzlumluğunu izhar edərək Əli (ə)-in xilafətdəki haqqına diqqəti çəkərək, eləcə də müsəlmanlara hüznənərək ağlamışdır. ...

Bu fikirlə bağlı aşağıdakıları demək lazımdır:

Birincisi, yuxarıda deyilənin izharını ağlamaqla yox, məsciddəki xütbəsində, mömin qadınlar və kişilərlə söhbətlərində, eləcə də Fədək bağlarını və xilafəti qəsb etdikləri üçün Əbubəkr və Ömərə qəzəbini ifadə etdiyi söhbətdə həyata keçirmişdir.

İkincisi, onun çıxışındakı və ağlaması haqqındakı söhbətlər Peyğəmbər (s)-in xatirəsini yada salmaq məqsədi güdmüşdür. Görürük, Əhli-Beyt (ə.s.) ətada və səbirdə zirvədə dayanır. Ağlamağında belə səbir etməkdə nümunə olan Zəhra onların önündə gəlir. O, Allaha şikayət edərək səbirlə ağlayırdı.

ÖZÜ ÜÇÜN YOX, ALLAH ÜÇÜN OLAN QƏZƏB

SUAL: Zəhra (ə.s.)-in mövqeyini Əli (ə)-in mövqeyi ilə necə tutuşduraq? Zəhra (ə.s.) o iki şəxsdən inciyərək qəzəblənmişdi. Əli (ə) onlara beyət etmişdi. Zəhranın mövqeyi onun duyğularının dalınca getdiyini göstərir. Belə çıxır ki, o özü üçün qəzəblənmişdi. Əlinin mövqeyi isə rəşadət (ağıllı) görünür?

CAVAB: Zəhranın mövqeyi Əlinin mövqeyidir. Zəhra əks, etiraz mövqeyi tutduğu kimi Əli də əks, etiraz mövqeyi tutmuşdu. Zəhra özü üçün yox, haqq üçün qəzəblənmiş, Əli var gücü ilə haqqı müdafiə etdiyi kimi o da haqqın müdafiəsinə qalxmışdı. Odur ki, “Nəhcülbəlağə”ni oxuyarkən Əlinin aşağıdakı fikrinə rast gəlirik: **“And olsun Allaha ki, Əbuqəhəfənin oğlu (Əbubəkr) onu (xilafəti) bir köynək kimi geyindi, halbuki çox yaxşı bilirdi ki, mən xilafətə nisbətə dəyirman daşının mili kimi idim. Xilafət mənim ətrafımda fırlanırdı. Sel məndən axırdı, uçduğum yerə heç bir quş uça bilməzdi”.**

Bu kəlam olanlara Əlinin etirazı idi. Bəli, bundan sonra Əli gördü ki, İslamın mənafeyi səbirlə qorunacaq. **“Gözümdə tikan, boğazımda sümük səbir etdim”.** O elə gözəl ifadə işlətməmişdir ki, bizə onun səbrini, etirazına baxmayaraq vəziyyətə dözümlünü açıq şərh edir. Onun dözümlü Misir əhlinə məktubunda da görünür. Bu məktub “Nəhcülbəlağə”də mövcuddur və mən istəyirəm ki, Əli (ə)-in İslamdakı mövqeyini bilmək üçün hər bir şeyə onu oxusun. Fitnə-fəsadın, ixtilafın və problemlərin cövlan etdiyi bir vaxt Əli (ə) deyir: **“Bir də baxıb gördüm ki, xalq filan adama beyət edir. Əlimi çəkdim. İnsanların dindən döndüklərini, Mühəmməd (s)-in dinini batıl etməyə qalxdıqlarını, xalqı buna çağırırdıqlarını görəndə dözüm. Qorxdum ki, İslama və müsəlmanlara yardım göstərməsəm (yəni əks, etiraz mövqeyində dayansam – S.M.F.), onda (İslamda) bir yarıq açılar və o yarıqlar və bu müsibət (“müsibət” sözünə diqqət yetirin. Bu söz, Əli (ə)-in İslama məsuliyyətinin böyüklüyünü ifadə edir – S.M.F.) mənim üçün sizə əmirlik etməyi itirməkdən daha böyük olardı. Onsuz da az bir vaxt sürüb, sonra yox olan ilğım kimi, yaxud tez dağılan duman kimi bu əmirlik də bitəcəkdir. Bu hadisələr zamanı ayağa qalxdım. Batıl yox olub getdi. Din olduğu kimi qərar tutdu və rahatladı”.** Başqa bir yerdə deyir: **“Allaha and olsun ki, mən müsəlmanların işləri nizamlı davam etdiyi müddətə və məxsusən, məndən başqasına zülm edilmədikcə, xilafəti başqalarına təslim edəcəyəm”.**

İbn Abbas görür ki, Əli (ə) möminlərin əmiri olduğu halda ayaqqabısını təmir edir. Ona etiraz edir ki, bu iş xəlifə kimi sənəin məqamına yaraşmır. İbn Abbas deyir ki, o mənə belə dedi: **“Bu ayaqqabının dəyəri nədir?”** Dedim: **“Dəyəri yoxdur”.** Bu zaman Həzrət buyurdu: **“Allaha and olsun ki, bu ayaqqabı mənim üçün sizə əmirlik etməkdən əzizdir. Mən yalnız həqiqəti ayaq üstə qaldırmaq, batili aradan götürmək üçün sizə əmirlik edirəm”.** Sizə rəhbərlik etmək mənim üçün yüküdür. Fikirləşməyin ki, xəlifə oldum deyə əmirliklə fəxr edirəm. Bu ayaqqabı sizə əmirlik etməkdən daha faydalıdır. O, məni istidən və soyuqdan qoruyur.

“Yalnız həqiqəti ayaq üstə qaldırmaq, batili aradan götürmək üçün sizə əmirlik edirəm”. Bu, o deməkdir ki, İmam Əli harada ki müsəlmanların mənafeyindən söhbət gedir, o istiqamətdə hərəkət edir. Gəlin, imam Əlinin səviyyəsini fikirləşək. Bizim onunla əlaqəmiz Əmr ibn Əbdivuddu zərblə vurduğu, yəhudi sərkərdəsi Mərhəbi iki yerə böldüyü qılınc deyil. Əli ibn Əbitəlib nümunə götürüləcək bir mövqə, düşüncə, hərəkət və yoldur. Biz onu oxumalı, həyat yolunu, düşüncələrini və elmini öyrənməliyik ki, ta cahillərin və ağılsızların zümrəsində qərar tutmayaq. Necə ki Əli onlara: **“Məni itirməzdən əvvəl məndən soruşun!”** – dedikdə onlardan biri **“Başında neçə tük vardır?”** – deyə ona sual vermişdir. Bəzilərimiz “Nəhcülbəlağə”ni oxumağa hazır deyilik, yaxud təəssübkeşliyi kənara qoyaraq Əlinin məqamlarından hər hansı bir məqamı qəbul etməyə hazır deyilik. İslam təəssübkeşlik deyil. O, düşüncədir, məqamdır. Bu məqamı yaşamaq, bu fikirlə savadlanmalıyıq.

HİDAYƏTƏ TABE OLANLARA SALAM OLSUN!

**Müəllif: Seyid Mühəmmədhüseyn Fəzlullah
Tərcümə etdi: Salman Süleymanov**